

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Český jazyk

7. ročník

inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační
gramotnosti

DELFÍN

*zlepšování čtenářské gramotnosti, vysvětlení pojmu tragédie
v literatuře*

vl.znak: UM-ČJ

Charakteristika: Hodina literatury 7. ročníku. Cílem je procvičit čtenářské strategie (kompetence k řešení problémů), ukázat typický příklon řecké literatury směrem k tragédii. Rozvíjí zejména kompetence komunikativní (rozumění textu, tvorba...), kompetence k řešení problému (práce s textem do pracovních listů). Individuální práce, nebo práce ve dvojicích.

Pomůcky: Pracovní text a listy (možno promítat na dataprojektoru), psací potřeby, slovník pro hledání informací o řecké literatuře a pojmu tragédie, popř. vhodný zápis ze sešitu literatury, přístup na internet.

Postup: Společné doplnění bodu 1) a 2), společná hlasitá četba až po bod 6), v bodě 4) vysvětlení učitele - co jsou to synonyma, poslední dva úryvky samostatné tiché čtení + bod 5) a 6) delší samostatná práce. 7), 8), 9) tematická domácí práce, která může být klasifikována.

Rudolf Mertlík (Polykratův prsten, Albatros, 1986)

DELFIN (Čítanka pro 7. ročník ZŠ, SPN, Praha 2003)

1) JMENUJ LITERÁRNÍ DÍLO NEBO FILM ZABÝVAJÍCÍ SE STAROVĚKÝM ŘECKEM.

2) JMENUJ LITERÁRNÍ DÍLO NEBO FILM ZABÝVAJÍCÍ SE VZTAHEM ČLOVĚKA A ZVÍŘETE (DELFINA).

Na jihozápadním pobřeží Malé Asie leželo město Iasos. Bylo proslulé podivuhodnou událostí, o níž si kdekdo vyprávěl. Cvičiště tohoto města leželo blízko u moře. Závodilo se na něm v běhu i v zápasech a konaly se na něm slavnostní hry.

Po závodech sestupovali iasští mladíci k blízkému moři, aby se osvěžili v jeho vlnách a smyli si prach z těla.

3) KTERÉ ŘECKÉ SPORTOVNÍ HRY JSOU NEJPROSLULEJŠÍ?

Mezi mládeží, která se otužovala na onom cvičišti, býval denně i jeden neobyčejně krásný **chlapec**. Když se tak jednou proháněl s ostatními **hochy** při plavání, připlul k němu zčistajasna delfín. Když se k němu přiblížil poprvé, chlapec se polekal a vyděsil.

Ale delfín připlouval den co den a chlapec si na jeho pravidelné návštěvy zvykl. Už se ho nebál. Dotýkal se ho, hladil ho a poplácával po hřbetě. Vzniklo mezi nimi věrné přátelství. Hráli si spolu, dováděli a nejednou soutěžili v plavání o závod. Někdy si na něho chlapec nasedl jako jezdec na koně a delfín ho vozil po širé hladině. **Jinoch** byl pyšný na toto přátelství, které ten delfín prokazoval jen jemu.

4) A) JAK SE Z HLEDISKA JAZYKA SOUHRNNĚ NAZÝVAJÍ OZNAČENÁ SLOVA?

B) DOPLŇ K NIM DALŠÍ DO LOGICKÉ ŘADY

Ostatní chlapci s podivem přihlíželi na jejich vodní reje a všude vyprávěli o věrném hostu z vodní říše. Brzy se přicházeli na delfína podívat i jejich rodiče a ostatní obyvatelé města. Široko daleko se o tom vyprávělo, a není tedy divu, že zavítali do Iasu i cizinci, aby se přesvědčili o věrném přátelství sličného chlapce a delfína. Od té doby se celé pobřeží hemžilo diváky. Oči všech byly upjaty na delfína a mladého jezdce, který na svém vodním oři zajížděl daleko do moře. Delfín vozil chlapce, kamkoli se chtěl dát nést. Po těchto projížďkách se zase otáčel a přivážel jinocha k pobřežní mělčině. Pak se spolu rozloučili, jeden odcházel domů, druhý na moře.

5) JAK BY SES CÍTIL(A) NA CHLAPCOVĚ MÍSTĚ?)

Všichni se divili, jak delfín dovedl odhadnout dobu, kdy mělo cvičení končit. Nikdy se neopozdil a chlapec měl radost, kdykoli spatřil, že ho jeho věrný přítel očekává. To se opakovalo den ze dne a

nikdo si už nedovedl představit ony pobřežní dny bez čekajícího delfína. Ale Štěstěna asi záviděla tomuto krásnému přátelství.

6) JAK SI MYSLÍŠ S PŘÍHLÉDNUTÍM K POSLEDNÍ VĚTĚ, ŽE PŘÍBĚH SKONČÍ?

Jednou byl opět slunečný den. Mladá osmahlá těla se míhala po cvičišti a po namáhavém cvičení se šli chlapci osvěžit do vln. Delfín už čekal na svého přítele. Unavený chlapec se vrhl celým tělem na svého „koně“, aby se napřed projel po moři.

V tom okamžiku, jak na něho dosedl, ozval se bolestný výkřik. Ostrá ploutev, kterou měl delfín na hřbetě, se nějakou náhodou vztyčila a propíchla chlapci břicho. Přitom mu prořízla i žíly a hoch začal silně krváčet.

Delfín brzy vycítil, že na něm jeho jezdec neseď tak pružně jako jindy, že je nějak těžký a jakoby nehybný. A když uviděl, jak se voda kolem něho zbarvila krví, pochopil, co se stalo. Ale v tu chvíli už nešťastný hoch dodýchal a loučil se se svým mladým životem.

A tu se přihodilo něco, co dojalo chlapcovy kamarády i diváky na břehu. Delfín se nedovedl smířit s takovým neštěstím a nechtěl přežít milovaného přítele. Rozjel se proto jako loď proti břehu a ploval tak rychle, co mu síly stačily. Vlny kolem šuměly a voda se pěníla pod jeho silným tělem. Vyrázil z moře prudce na břeh a vynesl na sobě mrtvé tělo chlapcovo.

7) A) JAKÝ OSUD DELFÍN DOBROVOLNĚ ZVOLIL?

B) PŘIPOMÍNÁ TI DELFÍNOVO ŘEŠENÍ NĚJAKÝ JINÝ PŘÍBĚH? (ZE ŽIVOTA, Z KNIHY, Z FILMU)

Všichni se spěšně přihrnuli k těm věrným přátelům. Leželi tam oba, jezdec i delfín – jeden již mrtvý a druhý umíral.

Obyvatelé města lasu se rozhodli odměnit a poctit jejich něžné přátelství. Zřídili sličnému chlapci i jeho věrnému druhovi společný hrob a postavili jim na památku náhrobní kámen. Zobrazoval jinocha jedoucího na delfínu.

Mimoto dali razit mince ze stříbra a z mědi a na nich umělec zachytil a zvěčnil tuto příhodu. Tím uctili nevšední čin tohoto podivuhodného tvora. Vskutku podivuhodného, neboť od dob Aríonových se delfín objevuje v těch pradávných vyprávěních několikrát.

8) JAK SE V LITERATUŘE NAZÝVÁ PŘÍBĚH S PODOBNÝM KONCEM? (JE TO I JEDEN ZE ZÁKLADNÍCH DRUHŮ DRAMATU)

9) A) PROČ SE ŘEKOVÉ PODOBNÝM KONCŮM OBDIVOVALI?

B) JAKÝ MAJÍ SMYSL?

Rudolf Mertlík (Polykratův prsten, Albatros, 1986)

DELFIN (Čítanka pro 7. ročník ZŠ, SPN, Praha 2003)

1), 2) Na jihozápadním pobřeží Malé Asie leželo město Iasos. Bylo proslulé podivuhodnou událostí, o níž si kdekdo vyprávěl. Cvičiště tohoto města leželo blízko u moře. Závodilo se na něm v běhu i v zápasech a konaly se na něm slavnostní hry.

Po závodech sestupovali iasští mladíci k blízkému moři, aby se osvěžili v jeho vlnách a smyli si prach z těla. **3)**

Mezi mládeží, která se otužovala na onom cvičišti, býval denně i jeden neobyčejně krásný chlapec. Když se tak jednou proháněl s ostatními hochy při plavání, připlul k němu zčistajasna delfín. Když se k němu přiblížil poprvé, chlapec se polekal a vyděsil.

Ale delfín připlouval den co den a chlapec si na jeho pravidelné návštěvy zvykl. Už se ho nebál. Dotýkal se ho, hladil ho a poplácával po hřbetě. Vzniklo mezi nimi věrné přátelství. Hráli si spolu, dováděli a nejednou soutěžili v plavání o závod. Někdy si na něho chlapec nasedl jako jezdec na koně a delfín ho vozil po širé hladině. Jinoch byl pyšný na toto přátelství, které ten delfín prokazoval jen jemu. **4)**

Ostatní chlapci s podivem přihlíželi na jejich vodní reje a všude vyprávěli o věrném hostu z vodní říše. Brzy se přicházeli na delfína podívat i jejich rodiče a ostatní obyvatelé města. Široko daleko se o tom vyprávělo, a není tedy divu, že zavítali do Iasu i cizinci, aby se přesvědčili o věrném přátelství sličného chlapce a delfína. Od té doby se celé pobřeží hemžilo diváky. Oči všech byly upjaty na delfína a mladého jezdce, který na svém vodním oři zajížděl daleko do moře. Delfín vozil chlapce, kamkoli se chtěl dát nést. Po těchto projížďkách se zase otáčel a přivážel jinocha k pobřežní mělčině. Pak se spolu rozloučili, jeden odcházel domů, druhý na moře. **5)**

Všichni se divili, jak delfín dovedl odhadnout dobu, kdy mělo cvičení končit. Nikdy se neopozdil a chlapec měl radost, kdykoli spatřil, že ho jeho věrný přítel očekává. To se opakovalo den ze dne a nikdo si už nedovedl představit ony pobřežní dny bez čekajícího delfína. Ale štěstěna asi záviděla tomuto krásnému přátelství. **6)**

Jednou byl opět slunečný den. Mladá osmahlá těla se míhala po cvičišti a po namáhavém cvičení se šli chlapci osvěžit do vln. Delfín už čekal na svého přítele. Unavený chlapec se vrhl celým tělem na svého „koně“, aby se napřed projel po moři.

V tom okamžiku, jak na něho dosedl, ozval se bolestný výkřik. Ostrá ploutev, kterou měl delfín na hřbetě, se nějakou náhodou vztyčila a propíchla chlapci břicho. Přitom mu prořízla i žíly a hoch začal silně krváct.

Delfín brzy vycítil, že na něm jeho jezdec nesedí tak pružně jako jindy, že je nějak těžký a jakoby nehybný. A když uviděl, jak se voda kolem něho zbarvila krví, pochopil, co se stalo. Ale v tu chvíli už nešťastný hoch dodýchal a loučil se se svým mladým životem.

A tu se přihodilo něco, co dojalo chlapcovy kamarády i diváky na břehu. Delfín se nedovedl smířit s takovým neštěstím a nechtěl přežít milovaného přítele. Rozjel se proto jako loď proti břehu a ploval tak rychle, co mu síly stačily. Vlny kolem šuměly a voda se pěníla pod jeho silným tělem. Vyrázil z moře prudce na břeh a vynesl na sobě mrtvé tělo chlapce. **7)**

Všichni se spěšně přihrnuli k těm věrným přátelům. Leželi tam oba, jezdec i delfín – jeden již mrtvý a druhý umíral.

Obyvatelé města Iasu se rozhodli odměnit a poctit jejich něžné přátelství. Zřídili sličnému chlapci i jeho věrnému druhovi společný hrob a postavili jim na památku náhrobní kámen. Zobrazoval jinocha jedoucího na delfínu.

Mimoto dali razit mince ze stříbra a z mědi a na nich umělec zachytil a zvětšil tuto příhodu. Tím uctili nevšední čin tohoto podivuhodného tvora. Vskutku podivuhodného, neboť od dob Aríonových se delfín objevuje v těch pradávných vyprávěních několikrát. 8), 9)

Pracovní list pro žáky

1) JMENUJ LITERÁRNÍ DÍLO NEBO FILM ZABÝVAJÍCÍ SE STAROVĚKÝM ŘECKEM.

2) JMENUJ LITERÁRNÍ DÍLO NEBO FILM ZABÝVAJÍCÍ SE VZTAHEM ČLOVĚKA A ZVÍŘETE (DELFINA).

3) KTERÉ ŘECKÉ SPORTOVNÍ HRY JSOU NEJPROSLULEJŠÍ?

4) A) JAK SE Z HLEDISKA JAZYKA SOUHRNNĚ NAZÝVAJÍ OZNAČENÁ SLOVA?

B) DOPLŇ K NIM DALŠÍ DO LOGICKÉ ŘADY

5) JAK BY SES CÍTIL(A) NA CHLAPCOVĚ MÍSTĚ?)

6) JAK SI MYSLÍŠ S PŘÍHLÉDNUTÍM K POSLEDNÍ PŘEČTENÉ VĚTĚ, ŽE PŘÍBĚH SKONČÍ?

7) A) JAKÝ OSUD DELFÍN DOBROVOLNĚ ZVOLIL?

B) PŘIPOMÍNÁ TI DELFÍNOVO ŘEŠENÍ NĚJAKÝ JINÝ PŘÍBĚH? (ZE ŽIVOTA, KNIHY Z FILMU)

8) JAK SE V LITERATUŘE NAZÝVÁ PŘÍBĚH S PODOBNÝM KONCEM? (JE TO I JEDEN ZE ZÁKLADNÍCH DRUHŮ DRAMATU)

9) A) PROČ SE ŘEKOVÉ PODOBNÝM KONCŮM OBDIVOVALI?

B) JAKÝ MAJÍ SMYSL?